

Báo mạng điện tử trong quảng bá di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc và một vài đề xuất

NGUYỄN VĂN PHONG

Báo và Phát thanh, Truyền hình Bắc Ninh; Email: vanphongctv@gmail.com

Tóm tắt: Việt Nam là quốc gia sở hữu kho tàng văn hóa phi vật thể phong phú, với 16 di sản được UNESCO ghi danh. Trong đó, vùng Kinh Bắc (tỉnh Bắc Ninh) có 4 di sản đặc sắc: Dân ca quan họ, Ca trù, Tín ngưỡng thờ Mẫu Tam phủ và Nghi lễ - trò chơi kéo co Hữu Chấp. Đây là những giá trị tinh thần vô giá, khẳng định bản sắc văn hóa truyền thống độc đáo của dân tộc, đồng thời, góp phần làm giàu thêm kho tàng di sản nhân loại. Nếu quảng bá tốt, những di sản này sẽ được lan tỏa rộng rãi trong cộng đồng, được thế giới biết đến nhiều hơn, tạo động lực cho phát triển du lịch văn hóa, đồng thời, khơi dậy niềm tự hào và ý thức trách nhiệm trong việc gìn giữ, phát huy giá trị di sản ở người dân địa phương nói riêng và nhân dân cả nước nói chung. Trong công tác quảng bá di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh, báo mạng điện tử có năng lực cao, với những tính năng nổi bật. Bài viết này sẽ tập trung làm rõ năng lực quảng bá, đồng thời, nêu đề xuất nâng cao năng lực quảng bá từ thực tiễn nhu cầu công chúng.

Từ khóa: Di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh; Quảng bá di sản văn hóa; Năng lực quảng bá di sản của báo mạng điện tử.

1. Đặt vấn đề

Kho tàng văn hóa đồ sộ, độc đáo qua hơn 4.000 năm lịch sử đưa Việt Nam trở thành một trong những quốc gia nổi tiếng trên bản đồ văn hóa thế giới với 16 di sản được Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa của Liên Hợp Quốc (UNESCO) ghi danh (tính đến tháng 12/2024), gồm: *Nhã nhạc cung đình Huế* (2003); *Không gian văn hóa cồng chiêng Tây Nguyên* (2005); *Dân ca Quan họ Bắc Ninh* (2009); *Ca trù* (2009); *Hội Gióng ở đền Phù Đổng và đền Sóc* (2010); *Tín ngưỡng thờ cúng Hùng Vương ở Phú Thọ* (2012); *Nghệ thuật đờn ca tài tử Nam Bộ* (2013); *Dân ca ví, giặm Nghệ Tĩnh* (2014); *Nghi lễ và trò chơi kéo co* (2015); *Thực hành tín ngưỡng thờ Mẫu Tam phủ của người Việt* (2016); *Hát Xoan Phú Thọ* (2017); *Nghệ thuật Bài chòi Trung Bộ* (2017); *Thực hành Then của người Tày, Nùng, Thái* (2019); *Nghệ thuật Xòe Thái* (2021); *Nghệ thuật làm gốm của người Chăm* (2022); *Lễ hội Bà Chúa Xứ núi Sam, An Giang* (2024)⁽¹⁾. Di sản văn hóa phi vật thể Việt Nam được UNESCO công nhận đã trở thành nguồn tài nguyên vô cùng quý giá, góp phần giáo dục truyền thống yêu nước, lòng tự hào dân tộc, tăng sức hút về du lịch, thương mại và đầu tư quốc tế, quảng

bá, giới thiệu về hình ảnh đất nước, con người, văn hóa Việt Nam đến bạn bè và cộng đồng quốc tế.

Sau khi được UNESCO ghi danh di sản văn hóa phi vật thể, công tác bảo tồn, phát huy được các cơ quan quản lý di sản và Nhà nước cũng như các địa phương quan tâm hơn, với việc huy động nguồn lực cho bảo tồn, phục dựng di sản, tích cực quảng bá, phổ biến, trao truyền...

Kinh Bắc - thuộc tỉnh Bắc Ninh, Bắc Giang cũ (nay là tỉnh Bắc Ninh), là vùng di sản văn hóa đặc sắc, với 4 di sản phi vật thể được UNESCO vinh danh: Dân ca quan họ Bắc Ninh, Ca trù, Thực hành tín ngưỡng thờ mẫu Tam phủ của người Việt, Nghi lễ và trò chơi kéo co làng Hữu Chấp. Các di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc có tầm ảnh hưởng rộng về mặt không gian, tạo nên nét riêng biệt của vùng đất văn hiến Kinh Bắc mà hiếm nơi nào có được.

Những năm qua, các cơ quan báo chí trung ương, báo chí ngành văn hóa và báo chí địa phương đã truyền thông, quảng bá rộng rãi các di sản văn hóa, trong đó có di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO vinh danh. Đặc biệt, báo mạng điện tử - với tư cách là hình thức báo chí được sinh ra từ sự kết hợp

những ưu thế của báo in, báo nói, báo hình^[2], có năng lực quảng bá di sản một cách tức thời, phi định kỳ, tích hợp đa phương tiện, tương tác nhiều chiều, cá thể hóa thông tin^[3]. Những ưu thế của báo mạng điện tử đã giúp truyền tải nhanh chóng, kịp thời thông tin về di sản; tạo không gian đối thoại, tương tác để công chúng tham gia lan tỏa giá trị văn hóa; giám sát, phản biện xã hội nhằm bảo vệ di sản khỏi sự xuống cấp, xâm hại; góp phần xây dựng nguồn tư liệu số hóa phong phú về di sản, phổ biến rộng rãi trong và ngoài nước, góp phần nâng cao ý thức, trách nhiệm của chính quyền các cấp và cộng đồng nhân dân trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị các di sản văn hóa, làm cho nét đẹp văn hoá truyền thống lan rộng trong đời sống xã hội, đồng thời, giáo dục lòng yêu quê hương, đất nước của mỗi người dân Việt Nam nói chung và người dân Kinh Bắc nói riêng.

Trong bối cảnh một bộ phận công chúng, đặc biệt là giới trẻ, chưa dành nhiều quan tâm tới các tin, bài về di sản văn hóa phi vật thể do chịu tác động mạnh mẽ của xu hướng giải trí hiện đại và các nội dung đa dạng khác trên mạng xã hội, nền tảng số^[4], thì việc truyền thông về di sản đứng trước nhiều thách thức. Thực tiễn này đặt ra yêu cầu báo mạng điện tử không chỉ phát huy thế mạnh vốn có trong quảng bá, mà còn cần tiếp tục tìm tòi những hình thức thể hiện sáng tạo, mới mẻ, hấp dẫn, để đưa các di sản văn hóa phi vật thể được UNESCO ghi danh đến gần hơn với công chúng, qua đó nâng cao hiệu quả bảo tồn và phát huy giá trị di sản trong đời sống đương đại.

2. Nhận diện năng lực của báo mạng điện tử trong quảng bá di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh trên báo điện tử

Theo Luật Di sản văn hóa 2024, Điều 3 quy định: "Di sản văn hóa phi vật thể là tri thức, kỹ năng, tập quán, biểu đạt văn hóa cùng đồ vật, đồ tạo tác, không gian liên quan được cộng đồng, nhóm người, cá nhân thực hành, trao truyền qua nhiều thế hệ và hình thành nên bản sắc văn hóa của họ, không ngừng được trao truyền, bảo vệ, tái tạo, sáng tạo, có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học"^[4].

Cũng theo Điều 7 Luật Di sản văn hóa, Nhà nước có chính sách bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa nhằm nâng cao đời sống tinh thần của nhân dân, góp phần phát triển kinh tế - xã hội của đất nước; khuyến khích tổ chức, cá nhân trong nước và nước ngoài đóng

góp, tài trợ cho việc bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa.

Như vậy, quảng bá di sản văn hóa phi vật thể là nhiệm vụ của toàn hệ thống chính trị, các bộ, ban, ngành, của mọi tổ chức, cá nhân, trong đó đặc biệt là vai trò của các cơ quan thông tấn báo chí, bao gồm báo mạng điện tử.

Theo tác giả Nguyễn Thị Trường Giang, báo mạng điện tử là một loại hình báo chí được xây dựng dưới hình thức của một trang web, phát hành trên mạng Internet, có ưu thế trong chuyển tải thông tin một cách nhanh chóng, tức thời, đa phương tiện và tương tác cao^[5]. Báo mạng điện tử có những năng lực, ưu thế đặc biệt trong hoạt động truyền thông nói chung và quảng bá thông tin chuyên biệt về di sản văn hóa nói riêng. Căn cứ vào quan điểm của các nhà nghiên cứu báo chí về đặc điểm, ưu điểm của báo mạng điện tử: Nguyễn Thị Trường Giang^[6]; Dương Xuân Sơn^[7], tác giả xác định một số năng lực nổi trội của báo mạng điện tử trong quảng bá các di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh như sau:

Thứ nhất, báo mạng điện tử cung cấp thông tin nhanh chóng, kịp thời về các di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO vinh danh

Tất cả các tờ báo đều làm nhiệm vụ cung cấp thông tin nhanh chóng, kịp thời, trong đó có báo mạng điện tử. Báo mạng điện tử thường xuyên bám sát các di sản, và khi các di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh, đã nhanh chóng vào cuộc, phản ánh kịp thời sự kiện đến công chúng. Ví dụ, khi Dân ca Quan họ Bắc Ninh chính thức được UNESCO công nhận là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại vào ngày 30/9/2009 tại Abu Dhabi (UAE), VietnamPlus có bài: "Quan họ Bắc Ninh được công nhận là Di sản thế giới" (1/10/2009). Tương tự, khi Ca trù được UNESCO ghi danh (1/10/2009), VnExpress thông báo: "Ca trù được công nhận là Di sản thế giới" (1/10/2009). Tương tự, hàng chục tờ báo mạng điện tử như báo Nhân Dân, Vietnamplus, báo Bắc Ninh, báo Khánh Hòa, báo Gia Lai, báo Văn hóa, báo Bắc Ninh, báo Dân trí, báo Tiền phong đồng loạt đưa tin: Ca trù được UNESCO công nhận Di sản thế giới (1/10/2009).

Ngày 01/12/2016, tại Phiên họp Ủy ban Liên Chính phủ về bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể lần thứ 11 của UNESCO, di sản Thực hành Tín ngưỡng Thờ Mẫu

Tam phủ của người Việt đã chính thức được UNESCO ghi danh tại Danh sách Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại. Báo Nhân Dân điện tử lập tức đưa tin: *“UNESCO công nhận thực hành tín ngưỡng thờ Mẫu của người Việt là Di sản văn hóa phi vật thể”* (1/12/2016); báo Dân trí: *“Tín ngưỡng thờ Mẫu chính thức trở thành Di sản của nhân loại”* (1/12/2016); báo Tuổi Trẻ: *“Tín ngưỡng thờ Mẫu là di sản văn hoá đại diện của nhân loại”* (1/12/2016); Vietnamplus: *“Tín ngưỡng thờ Mẫu Tam phủ của người Việt trở thành di sản thế giới (2/12/2016)”*. Tương tự, bất kỳ sự kiện, vấn đề có liên quan đến 4 di sản được UNESCO ghi danh đều được báo mạng điện tử trung ương, địa phương đưa tin nhanh chóng, kịp thời.

Niềm hân hoan, tinh thần tự hào về truyền thống văn hóa dân tộc đã cùng lúc được khơi dậy ở đông đảo công chúng nhờ những dòng thông tin nhanh nhạy, có hệ thống trên các tờ báo mạng điện tử.

Thứ hai, báo mạng điện tử đưa di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO vinh danh vượt mọi rào cản địa lý, tiếp cận rộng rãi công chúng trong nước và quốc tế

Báo mạng điện tử đã góp phần quan trọng trong việc đưa di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc vượt qua rào cản địa lý để đến gần hơn với công chúng trong nước và quốc tế. Từ khi được UNESCO ghi danh vào Danh sách Di sản văn hóa phi vật thể, Quan họ, Ca trù, Tín ngưỡng thờ Mẫu Tam Phủ, Nghi lễ-trò chơi kéo co Hữu Chấp đã thường xuyên xuất hiện trên các tờ báo mạng với nhiều hình thức đa dạng. Các báo mạng như VietnamPlus, Nhân Dân điện tử, ViệtNam News, VnExpress, Vietnamnet, Dân trí và hàng chục tờ báo khác đã không chỉ có các bài viết bằng tiếng Việt, mà còn bằng tiếng Anh giới thiệu về Di sản, tôn vinh giá trị, đề xuất giải pháp bảo tồn, phát huy di sản, giúp độc giả trong nước và quốc tế dễ dàng tiếp cận và hiểu rõ hơn về di sản.

Lấy chỉ 1 ví dụ để minh họa: Nếu tìm kiếm các bài viết về Quan họ Bắc Ninh (truy cập ngày 20/9/2025), thông qua tìm kiếm chỉ bằng từ khóa *“folk songs”* (Ca trù), báo Nhân Dân điện tử tiếng Anh cho 868 kết quả; tìm kiếm các bài về Nghi lễ - trò chơi kéo co Hữu Chấp (từ khóa *“Folk tugging rituals and games”*, truy cập ngày 20/9/2025), cho 85 kết quả; còn từ khóa *“tugging rituals and games”* cho 1.427 kết quả; với từ khóa *“Practices related to the Viet beliefs in the Mother God-*

esses of Three Realms” (Thực hành Tín ngưỡng thờ Mẫu Tam Phủ) có 12.999 kết quả. Tất nhiên, trong số các kết quả này, có những tác phẩm không hoàn toàn viết riêng về các di sản trên, có nhiều tác phẩm không cụ thể về di sản vùng Kinh Bắc, song, con số thống kê cũng cho thấy báo mạng điện tử - với hệ thống lưu trữ dữ liệu trực tuyến khổng lồ đã góp phần lan tỏa thông tin, giúp di sản hiện diện trong nhiều bối cảnh truyền thông khác nhau. Điều này khẳng định sức mạnh của báo mạng điện tử trong việc quảng bá, lưu giữ và kết nối di sản văn hóa với công chúng toàn cầu.

Thứ ba, báo mạng điện tử có khả năng thông tin đa phương tiện, làm giàu trải nghiệm tiếp nhận của công chúng về di sản văn hóa vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh

Báo mạng điện tử với ưu thế đa phương tiện đã chứng minh khả năng làm giàu trải nghiệm tiếp nhận của công chúng khi quảng bá các di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh. Không chỉ dừng lại ở phản ánh, phân tích, kể chuyện di sản bằng ngôn từ hay tranh ảnh tĩnh, mà các báo đã tận dụng hình ảnh, video, audio để mang lại cảm giác *“sống động”* cho người đọc. Chẳng hạn, lấy tờ báo Vietnam-Plus làm một ví dụ điển hình để phân tích, ta thấy, tờ báo có nhiều tác phẩm về 4 di sản vùng Kinh Bắc được vinh danh, được thể hiện dưới hình thức Infographic, Longform sinh động. Chẳng hạn tác phẩm: *Dân ca quan họ Bắc Ninh - Những làn điệu làm say đắm lòng người* (24/2/2023) hay tác phẩm: *Sức sống trường tồn của Quan họ Bắc Ninh* (VietnamPlus, 23/2/2019):

Thông qua hình thức infographic, tác phẩm đã kết hợp hài hòa giữa chữ viết, hình ảnh minh họa và dữ liệu trực quan để truyền tải thông tin súc tích, dễ tiếp nhận. Tiêu đề nổi bật, hình ảnh gợi nhắc đặc trưng Quan họ cùng các mốc thời gian và chủ trương bảo tồn sau khi UNESCO vinh danh đã tạo nên một bố cục rõ ràng, giúp độc giả nhanh chóng nắm bắt thông điệp. Đặc biệt, việc tích hợp phiên bản đa ngôn ngữ (English, Français, Español) đã mở rộng phạm vi tiếp cận, cho phép công chúng quốc tế dễ dàng tiếp nhận thông tin về di sản. Tuy còn thiếu yếu tố âm thanh và video để người đọc có thể trực tiếp trải nghiệm giai điệu Quan họ, song tính trực quan, tính quốc tế hóa và khả năng truyền tải nhanh của infographic đã chứng minh thế mạnh nổi bật của báo mạng điện tử trong việc đưa di sản Kinh Bắc đến gần hơn với công chúng toàn cầu.

Cũng có thể nhận thấy sự sinh động của việc sử dụng ngôn ngữ đa phương tiện trong tác phẩm *Tín ngưỡng thờ Mẫu Tam phủ trở thành di sản thế giới*:

Tác phẩm kết hợp đồng thời văn bản (rất ngắn gọn), hình ảnh minh họa (tượng Tam tòa Thánh Mẫu, bản đồ phân bố di sản, hình ảnh lễ hội Phủ Dầy) và bố cục trực quan, giúp người xem tiếp nhận thông tin nhanh chóng, không bị quá tải vì chữ. Việc sử dụng bản đồ Việt Nam kèm ký hiệu định vị giúp công chúng dễ dàng hình dung không gian phân bố di sản; hình ảnh đẹp về đoàn rước lễ ở Phủ Dầy tạo sự sống động, gợi cảm xúc và khẳng định sức sống thực tiễn của di sản. Bên cạnh đó, việc kết hợp biểu tượng UNESCO, thông tin thời điểm ghi danh, cùng các dòng chú thích súc tích đã tạo nên tính tin cậy và sức hấp dẫn. Chỉ qua một infographic, độc giả có thể nắm trọn lịch sử, giá trị, ảnh hưởng xã hội của di sản tín ngưỡng thờ Mẫu.

Nhiều bài báo còn kết hợp cả âm thanh để giúp công chúng lĩnh hội vừa qua mắt đọc, vừa qua tai nghe. Ví dụ bài tiếng Anh *Bắc Ninh launches club to preserve UNESCO recognized ca trù (25/12/2023)*:

Thứ tư, báo mạng điện tử có năng lực tạo sự tương tác cao cho công chúng

Không loại hình báo chí nào vượt được báo mạng điện tử về năng lực tương tác. Tác giả Nguyễn Thị Trường Giang, trong sách *Báo mạng điện tử - Những vấn đề cơ bản* đã khẳng định *tính siêu tương tác* của loại hình báo chí này. Áp dụng trong truyền thông quảng bá di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh, các tờ báo mạng điện tử đã hỗ trợ công chúng tham gia trực tiếp vào quá trình tiếp nhận thông tin thông qua bình luận, chia sẻ bài trên mạng xã hội, hoặc phản hồi ngay dưới bài viết. Ví dụ, trên báo Nhân Dân điện tử, VietnamPlus, VnExpress, Vietnamnet, Dân trí, mỗi tin bài về Quan họ, Ca trù, Tín ngưỡng thờ Mẫu, Nghi lễ - trò chơi kéo co Hữu Chấp khi đăng tải đều có nút chia sẻ qua Facebook, Twitter, Zalo, giúp thông tin được lan truyền nhanh trên mạng xã hội.

Ngoài ra, báo mạng điện tử còn sử dụng các hình thức tương tác mới như quiz, khảo sát hoặc multimedia storytelling cũng được áp dụng. Chẳng hạn, nhiều chuyên mục văn hóa của *VietnamPlus* hoặc *VnExpress* đã lồng ghép minigame *Bạn hiểu gì về di sản UNESCO?* đi kèm hình ảnh, giúp độc giả không chỉ được lĩnh hội, mà còn có dịp kiểm tra kiến thức của mình về di sản.

Tính mở và đa nền tảng của báo mạng điện tử khiến công chúng không còn ở vai trò người đọc thụ động mà đã trở thành một phần trong quy trình quảng bá di sản. Mỗi lượt chia sẻ, bình luận, hashtag đi kèm (#QuanHo, #CaTru, #MotherGoddessWorship, #TuggingGame) đều là một hình thức để công chúng tham gia, đồng sáng tạo trong hành trình lan tỏa giá trị di sản.

Thứ năm, báo mạng điện tử có khả năng cá thể hóa thông tin di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh cao

Báo mạng điện tử có khả năng cá thể hóa thông tin (personalization) rất cao khi quảng bá các di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh. Điều này thể hiện qua những điểm sau:

- *Cá thể hóa nhờ công nghệ dữ liệu và thuật toán*
gợi ý: Báo mạng điện tử thường sử dụng cookies, AI và big data để theo dõi hành vi đọc tin tức của công chúng, từ đó, có khả năng gợi ý các bài/chủ đề liên quan đến di sản, phù hợp với từng đối tượng. Ví dụ, nếu độc giả quan tâm đến *Quan họ Bắc Ninh*, hệ thống sẽ gợi ý thêm các bài về cùng chủ đề, hoặc sẽ gợi ý thêm các bài về Ca trù, kéo co Hữu Chấp hoặc các bài viết về bảo tồn tín ngưỡng thờ Mẫu vùng Kinh Bắc. Điều này giúp mỗi người có hành trình tiếp nhận thông tin riêng biệt, sát với nhu cầu cá nhân.

- *Cá thể hóa bằng đa ngôn ngữ và định dạng*. Một số báo lớn như *VietnamPlus* hay *Nhân Dân điện tử*, *VnExpress*, *Quân đội nhân dân* có chuyên trang tiếng nước ngoài như tiếng Anh, Pháp, Trung, nhờ vậy, công chúng quốc tế quan tâm đến các di sản sẽ được tiếp cận thông tin bằng chính ngôn ngữ của họ. Trong khi đó, công chúng trẻ trong nước có thể tiếp nhận di sản thông qua những định dạng phù hợp với thói quen tiếp nhận của người trẻ, ví dụ các video, infographic, podcast, lens, news game...

- *Cá thể hóa qua tính năng tương tác*: Báo mạng điện tử không bắt buộc công chúng tiếp nhận di sản theo một cách duy nhất, mà mở ra nhiều lựa chọn phù hợp với từng thói quen, sở thích, nhu cầu cá nhân. Ví dụ, với những độc giả trẻ thích thông tin trực quan, có thể chọn photo gallery hoặc infographic, video, timeline, lens, longform trên tờ báo. Ngược lại, những độc giả nghiên cứu văn hóa hoặc giảng dạy có thể chọn những bài phân tích chuyên sâu, với những trích dẫn khoa học, những số liệu, giải pháp bảo tồn

từ các nguồn tin chuyên gia có trên tờ báo...

Tóm lại, báo mạng điện tử có khả năng tiếp cận đa dạng độc giả, có thể điều chỉnh nội dung để phù hợp với từng nhóm: trẻ/già, người trong nước/người nước ngoài, người yêu truyền thống/người thích cái mới; cho phép tương tác và phản hồi, đặc biệt là gợi ý những chủ đề mà công chúng quan tâm, từ đó nâng cao trải nghiệm cá nhân hóa và mức độ tham gia của người đọc.

3. Một vài đề xuất nâng cao năng lực quảng bá di sản văn hóa phi vật thể của báo mạng điện tử vùng Kinh Bắc - từ góc độ nhu cầu công chúng

Di sản văn hóa phi vật thể có giá trị tinh thần, văn hóa đặc biệt, và mặc dù báo mạng điện tử có năng lực quảng bá di sản ưu việt nhờ những tính năng riêng có, nhưng vì những lý do khách quan và chủ quan, không phải tác phẩm nào về di sản đều hấp dẫn công chúng. Theo kết quả khảo sát nhanh của cá nhân tác giả với 278 bạn trẻ (tại Hà Nội: 126 người; tại Bắc Ninh: 152 người, độ tuổi từ 18-30, có đọc báo mạng điện tử) vào tháng 7/2025, với câu hỏi: *Bạn có quan tâm thông tin quảng bá di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh qua báo mạng điện tử?*, các phương án trả lời như sau: Có 66 người (23,7%) hoàn toàn không quan tâm và 72 người (25,9%) không quan tâm, chiếm gần một nửa mẫu khảo sát (49,6%). Điều này cho thấy, báo chí đang gặp nhiều khó khăn trong việc thu hút sự chú ý của công chúng trẻ đối với mảng nội dung này. Bên cạnh đó, 68 người (24,5%) lựa chọn trung lập, phản ánh thái độ ☐ đứng giữa ☐ không phản đối nhưng cũng chưa thực sự có quan tâm tìm hiểu. Số người bày tỏ sự quan tâm và rất quan tâm chỉ đạt 39 người (14,0%) và 33 người (11,9%), chiếm khoảng 1/4 mẫu khảo sát.

Nếu xét về tỉ lệ giữa Hà Nội và Bắc Ninh, thì số lượng người trẻ tại Hà Nội quan tâm ít hơn nhiều so với người trẻ tại Bắc Ninh - chiếc nôi di sản văn hóa. Cụ thể là sự khác biệt rõ rệt trong mức độ quan tâm của công chúng trẻ tại Hà Nội và Bắc Ninh đối với thông tin quảng bá di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh. Tại Hà Nội, số người hoàn toàn không quan tâm và không quan tâm chiếm tỷ lệ rất cao, lên tới 66,7% (84/126), phản ánh tình trạng thờ ơ, xa cách của giới trẻ ở đô thị lớn với các vấn đề di sản của dân tộc nói chung, của địa phương Bắc Ninh nói riêng. Trong khi đó, nhóm quan tâm và rất quan tâm chỉ đạt 15,1% (19/126), thể hiện sự quan tâm còn ít ỏi.

Ngược lại, tại Bắc Ninh ☐ vùng đất vốn được coi là ☐ chiếc nôi ☐ của 4 di sản, tỷ lệ quan tâm và rất quan tâm cao gấp hơn hai lần Hà Nội, đạt 34,9% (53/152). Đặc biệt, nhóm trung lập ở Bắc Ninh cũng chiếm tới 29,6% (45/152). Như vậy, dữ liệu khảo sát không chỉ phản ánh mức độ khác biệt về sự quan tâm của công chúng trẻ giữa Hà Nội và Bắc Ninh, mà còn nhấn mạnh yêu cầu báo chí cần có chiến lược nội dung phù hợp với từng nhóm độc giả, nhất là tại các đô thị lớn như Hà Nội ☐ nơi mức độ cạnh tranh thông tin và xu hướng giải trí hiện đại đang lấn át nội dung về di sản.

Tóm lại, mặc dù công chúng Bắc Ninh có quan tâm đến thông tin di sản trên báo mạng điện tử hơn công chúng Hà Nội, tuy nhiên, mức độ chung, thì nhiều công chúng, trong đó đặc biệt là giới trẻ, vẫn chưa thực sự quan tâm đến thông tin quảng bá di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh.

Điều này đặt ra yêu cầu các cơ quan báo mạng điện tử phải có những chiến lược, cách thức, nội dung quảng bá phù hợp hơn, hấp dẫn hơn để thu hút công chúng.

Với câu hỏi thứ 2: *Nếu tiếp nhận thông tin quảng bá di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO vinh danh trên báo mạng điện tử, bạn mong muốn hình thức thông tin như thế nào?* (Có thể lựa chọn nhiều phương án), kết quả lựa chọn như sau:

Kết quả khảo sát cho thấy, trong số 1.488 lượt lựa chọn (số người khảo sát: 278 người), các yếu tố mà công chúng mong muốn tiếp nhận cao nhất là: ☐ có nhiều hình ảnh, video clip, infographic, lens, news game ☐ ☐ (18,4% lượt chọn; 98,6% trong tổng số số người), ☐ ngắn gọn, dễ hiểu, súc tích ☐ (17,6%; 94,2%) và ☐ có yếu tố tương tác ☐ như quiz, bình chọn, VR (17,1%; 91,3%). Điều này phản ánh xu hướng tiếp nhận thông tin hiện nay của công chúng trẻ là ưu tiên sự trực quan, sinh động và thu hút tương tác, thay vì chỉ tiếp nhận thụ động. Các yếu tố ☐ cập nhật kịp thời, có tính thời sự cao ☐ (14,7%; 78,4%) và ☐ mang tính kể chuyện, hấp dẫn, truyền cảm hứng ☐ (14,2%; 75,9%) cũng được đánh giá cao, cho thấy công chúng đề cao nội dung có chiều sâu cảm xúc. Ngược lại, ☐ thông tin dài, sâu ☐ (3,6%; 16,6%) và ☐ phân tích chuyên sâu, khoa học ☐ (3,2%; 14,7%) có tỉ lệ thấp nhất, thể hiện nhu cầu tiếp nhận thông tin hàn lâm, nặng tính nghiên cứu chỉ phù hợp với một nhóm nhỏ độc giả.

Dĩ nhiên, bảng khảo sát trên có thể không đúng hoàn toàn với tất cả công chúng (ví dụ: công chúng trung

niên, cao tuổi, chuyên gia, tầng lớp trí thức), tuy nhiên, cũng phản ánh nhu cầu thông tin trong thời đại số của một bộ phận công chúng.

Trong bối cảnh công chúng trẻ cũng sẽ là [công chúng tương lai] của báo chí, nên trong phạm vi bài viết, tác giả chú trọng đề xuất 2 cách thức chính để tăng cường tính hấp dẫn của thông tin quảng bá di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh trên báo mạng điện tử như sau:

- *Phát huy các hình thức truyền thông hiện đại, sáng tạo*: Việc phát huy các hình thức truyền thông hiện đại, sáng tạo là yếu tố then chốt để đưa di sản văn hóa phi vật thể đến gần hơn với công chúng. Các báo mạng điện tử nên tận dụng cách kể chuyện bằng đa phương tiện, như infographic, bài viết dài dạng longform, báo chí dữ liệu, video ngắn, đồ họa trực quan, đồng thời khai thác yếu tố giải trí trong thông tin về di sản. Những hình thức này không chỉ tạo ấn tượng thị giác mạnh, dễ gây tò mò và giữ người xem ở lại lâu hơn, mà còn khiến thông tin phức tạp trở nên sinh động, dễ hiểu, dễ tiếp nhận. Đồng thời, việc người đọc có thể lựa chọn nội dung theo sở thích sẽ giúp tạo trải nghiệm cá nhân hóa, làm cho di sản trở nên gần gũi và gắn kết cảm xúc hơn. Khi thông tin vừa giáo dục vừa giải trí, nó không chỉ giúp công chúng, đặc biệt là thế hệ trẻ, hiểu và yêu thích di sản, mà còn mở rộng khả năng lan tỏa trên mạng xã hội, giúp di sản đi vào đời sống một cách thực chất.

- *Tăng cường tính tương tác và trải nghiệm số cho công chúng*: Báo mạng điện tử cần phát huy những hình thức truyền thông có tính tương tác cao, giúp công chúng, đặc biệt là giới trẻ, có cơ hội trực tiếp tham gia vào quá trình khám phá và cảm nhận di sản. Các công cụ như minigame, quiz tìm hiểu về ca trù, quan họ, về tín ngưỡng thờ Mẫu, nghi lễ trò chơi kéo co; các công cụ bình chọn cho làn điệu yêu thích, hay công nghệ trải nghiệm thực tế ảo (VR, AR) tái hiện không gian sự kiện di sản vùng Kinh Bắc sẽ giúp công chúng có cảm giác nhập vai và gắn kết sự kiện hơn. Qua đó, công chúng không chỉ tiếp nhận tri thức mà còn có cơ hội [sống cùng di sản], từ đó, nâng cao ý thức gìn giữ di sản và bồi đắp niềm tự hào về văn hóa dân tộc.

Báo mạng điện tử cũng nên chuyển các yếu tố di sản văn hóa phi vật thể sang dạng số (audio, video, bản đồ âm thanh, mô hình 3D của không gian lễ hội, sự kiện) để người xem có thể tương tác (ví dụ: chọn nghe làn điệu, chọn xem nghi lễ, xem chi tiết trang

phục). Các tờ báo cũng có thể xây dựng trải nghiệm 360° / VR / AR để tạo ra tour ảo VR, AR hoặc đơn giản hơn là sử dụng video 360 độ khi quảng bá lễ hội di sản tại Kinh Bắc. Điều này sẽ tạo nên những tác phẩm hấp dẫn hơn nhiều so với bài chỉ bằng chữ viết hay ảnh tĩnh thông thường.

4. Kết luận

Báo mạng điện tử luôn đồng hành cùng các di sản văn hóa phi vật thể nói chung và 4 di sản văn hóa phi vật thể vùng Kinh Bắc được UNESCO ghi danh nói riêng. Các tờ báo đã thể hiện năng lực của mình trong việc cung cấp thông tin nhanh chóng, chính xác, nâng cao kiến thức, hiểu biết của công chúng về di sản, xứng đáng là phương tiện, công cụ hữu dụng trong bảo tồn, phục dựng, phát huy các giá trị di sản trong đời sống đương đại.

Tuy nhiên, dù đã phát huy năng lực quảng bá, nhưng hiệu quả thực tế tới công chúng, đặc biệt là giới trẻ, cũng vẫn chưa thực sự cao. Điều này được lý giải bởi công chúng hiện đại bị chi phối bởi nhiều phương tiện truyền thông và nhiều chủ đề đa dạng, phong phú khác, trong khi chủ đề về di sản không phải là chủ đề [sốt, nóng, hot], liên quan trực tiếp đến lợi ích của công chúng; cách quảng bá của nhiều tác phẩm chưa thực sự sinh động, hấp dẫn.

Do vậy, các cơ quan báo mạng điện tử cần tiếp tục nỗ lực để tăng cường sự hấp dẫn bằng phát huy hình thức truyền thông sáng tạo, tăng cường tính tương tác và trải nghiệm số cho công chúng. Từ đó, giúp các giá trị di sản được UNESCO vinh danh tiếp tục được lan tỏa, thấm thấu vào nhận thức của công chúng một cách mạnh mẽ, thực chất hơn./

(1) Báo Điện tử Chính phủ (2024), *Danh sách 16 di sản văn hóa của Việt Nam được UNESCO ghi danh vào danh sách di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại* <https://xaydungchinhachsach.chinhphu.vn/danh-sach-16-di-san-van-hoa-cua-viet-nam-duoc-unesco-ghi-danh-vao-danh-sach-di-san-van-hoa-phi-vat-the-dai-dien-cua-nhan-loai-119241205142353346.htm>

(2), (3), (7) Dương Xuân Sơn (2014), *Các loại hình báo chí truyền thông*, Nxb. Thông tin và Truyền thông, H., tr.234; tr.246.

(4) Quốc hội (2024), *Luật Di sản văn hóa*.

(5), (6) Nguyễn Thị Trường Giang (2014), *Sáng tạo tác phẩm báo mạng điện tử*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, tr.12; tr.37.